

JEPPE PÅ BJERGET ELLER DEN FORVANDLEDE BONDE

LÆR VIISDOM AF LIVETS OPTRIN

BORNHOLMS
BORNHOLMS
TEATER

JEPPE PÅ BJERGET

ELLER DEN FORVANDLEDE BONDE

Rønne Theater
1823
Danmarks ældste levende teater!

BORNHOLMS
TEATER

MEDVIRKENDE

Jeppes
Nille m.fl.
Jacob Skomager m.fl.
Baronen m.fl.
Erik Lakaj m.fl.
Kapelmester og komponist

Forestillingen varer ca. 2 timer og 30 min. inkl. pause

Instruktion og bearbejdelse
Scenografisk konsulent, regi og kostumedesign
Lysdesigner
Koreograf

Teaterhistorisk konsulent: Ulla Strømberg
Kostumier: Susanne Søllund
Produktions- og forestillingsleder: Jan Tranberg
Produktionsleder ass.: Kasper Riisberg
Rekvistør: Lykke Rømer
Instruktørassistente: Tabita Friis Kristensen
Tryllekunstnerisk konsulent: Anders Juul og Mads Wille
Byggehold: Jan Tranberg, Erik Hørringsen, Claus Munch, Lars Nielsen, Bo Johansen, Lykke Rømer, Kasper Riisberg og Finn Svendsen
Scenefvikler: Lars Nielsen
Lysafviklere: Lykke Rømer og Per Rasmussen
Systue: Susanne Søllund, Marie Svaneberg, Marie Thøstesen, Ann-Marie Bendixen, Birgit Cortnum Aaberg, Sussi Finne, Mia Blom og Anna Bydstrup Jensen
Caféleder/pedel: Finn Svendsen
Billetsalg: Kurt Espensen og Birgit Cortnum Aaberg
Distribution flyer/plakat: Bodil Lundqvist, Sebastian Jørgensen og Samuel Koffi Anker
Madmor: Bodil Lundqvist
Cafépersonale: Line Blem Bidstrup, Helle Christensen, Helene Elfstrøm, Kristian Lund, Maria Kjærgaard, Lisbeth Frigaard og Sara Pihl Olsen
Rønne Theaters guider: Kirsten Mortensen, Ruth van Gilse, Eva Sort, Hans-Jørn Karlsen og Leif Thøstesen

Esben Dalgaard
Karin Bang Heinemeier
Ole Boisen
Jacob Teglgård
Morten Brovn
Lars Fjeldmose

Jens Svane Boutrup

Niels Secher
Sonja Lea
Kasper Ravnhoj

Vægttere: Erik Mogensen, Erling Risager, Christian Dohn, Aksel Jørgensen, Bertel Krake, Svend Kramp, Lars Aagård, Erling Åby Dam og Morten Serritzlev m.fl.
PR-medarbejder/salg: Kim Caspersen
Administrator/salg: Helle Lindblad
Kulissefilm: Kim Caspersen og Lars Nielsen
Foto - program: Anders Beier/MindGap
Foto - plakat: Tue Schiørring Fotografi
Plakat/program m.m.: Frank Eriksen/MindGap
Fundraiser: Ulla Strømberg
Teaterchef: Jens Svane Boutrup
Producent: Bornholms Teater

Barokkulisserne er designet af teatermalerne Camilla Vilslev og David Drachmann og udført af Det Kgl. Teaters Scenografiske Værksteder.

Dukketætere:
Balladen om Peter og Trine
Frit efter William Shakespeares "Trolld kan tæmmes"
Tekst og instruktion: Jens Svane Boutrup
Scenografi og dukker: Niels Secher
Musik: Lars Fjeldmose
Dukketæteerkonsulent: Rolf Søborg Hansen

DEN FORVANDLEDE BONDE

D. 13. december 1823 opførtes Jeppe på Bjerget for første gang på Rønne Theater. Skuespillerne var borgere i Rønne, og de var en samling "teatergale" amatører, som selv havde finansieret etableringen af teatret. 14 dage tidligere var Rønne Theater åbnet, og en næsten 200-årig farverig, bornholmsk teaterhistorie og komedietradition blev sat i gang. I aften vender vi blikket tilbage. Ikke for at være museum, men for at forsøge at genskabe den særlige stemning, vi forestiller os, har været på teatret dengang. Det hele begyndte med Holberg, og naturligvis er Holberg også med nu, hvor vi vil starte en ny tradition på Rønne Theater.

"Jeppe på Bjerget eller Den Forvandlede Bonde" er Holbergs mest kendte komedie.

Den fordragne bonde Jeppe sendes i byen efter grøn sæbe. Undervejs går han forbi kroen og drikker sig fra sans og samling. Han falder om i en mødding, hvor han opdaget af baronen, som sætter en større forvandling eller "practical joke" i gang med Jeppe. Og her tager stykket sin egentlige begyndelse. Historien har Holberg ikke selv fundet på. Den er lånt hos en tysk jesuit, Bidermann, og er en klassisk karnevals- eller fastelavnsfortælling om narren, der bliver konge for en dag. "Jeppe på Bjerget" blev oprindeligt spillet fastelavnsmandag, og temaet er forvandling: Verden og den herskende orden vendes på hovedet for en dag og sættes derefter på plads igen. Ved at vende vrangen ud på det hele, kan man se verden og menneskene i den på en ny måde. Og i denne verden er ingen ufejlbarlig, så der er nok at tage fat på. Det er sjovt, rensende og revsende – og et optrin, man måske ligefrem kan lære visdom af, som der står over prosceniet på Rønne Theater.

Nu er Rønne Theaters scenerum forvandlet til et gammelt barokteater, og i denne forvandlede udgave ligner det et gammeldags dukketeater, og i et dukketeater sker forvandlingerne flyvende let og hurtigt. Vi bruger moderne og adrætte skuespillere til at udfordre rammerne i den gammeldags dekoration, hvor tempoet nok har været noget langsommere i 1823. Vi efterstræber dukketeatrets lethed og tager det bedste fra de seneste 40 års revytradition for at tilsætte nærkontakt med publikum og revyens galskab – helt i Holbergs ånd. For ligesom i revy er det ikke karaktererne på scenen, der skal blive klogere, men publikum der skal more sig, forundres og røres.

Men vi stopper ikke med Holberg. I pausen byder vi på William Shakespeares "Trolld kan tæmmes" i teatrets have. I vores meget forkortede udgave er det en musikalsk dukketeaterspøg, som springer af samme kilde. For Shakespeares stykke indledes med fortællingen om den fordragne bonde, Kristoffer Snu, som falder om uden for en kro, hvorefter baronen og hans folk sætter en forvandling i gang – præcis som i "Jeppe på Bjerget". Herefter udspringer stykkets egentlige handling sig, hvor Peter skal tæmme – og tæmmer – den hidsige Trine. Det kunne være dét. Jeppe drømmer om, når han ligger døddrukken og snorker i møddingen og gruer for Nille og krabasken Mester Erik.

I Rønne Theater har publikum altid foretrukket komedier, med Holberg som en af de mest spillede dramatikere. Senere fulgte de elskede bornholmske dialektkomedier, og fra 1975 kom Bornholmerrevyen. Vi fortsætter derfor en gammel, lokal komedietradition og stjæler med arme og ben det bedste fra Holbergs skattekiste, fra Rønne Theaters gamle kulisser og fra Bornholmerrevyen. Vi hylder det gamle teater i Rønne og alle de gode, lokale kræfter, der har passet så fint på huset og fyldt det med liv og latter. Og vi takker alle fonde og institutioner, som har været livsnødvendige for projektets gennemførelse. Velkommen i det forvandlede Rønne Theater – og god fornøjelse.

Jens Svane Boutrup

Teaterchef og instruktør

RØNNE THEATER - DANMARKS ÆLDSTE LEVENDE TEATER

Rønne Theater har fra 1823 været det hyggelige hjemsted for lokale amatører og tilreisende teaterselskaber. Og siden starten af 1900-tallet har huset summet af endnu mere liv takket være dialektkomedier, sommerrevy, dramaskole samt seneste skud på stammen, egnet teater Bornholms Teater, der nu spiller Holberg.

På hjørnet af Teaterstræde og Østergade i Rønne ligger den velholdte gulkaikede bindingsværksbygning med teatret. Taget er rødt, murene gule og dørene grønmaled. Huset falder harmonisk ind i gadebilledet, og for fremmede er det svært at forstå, at længen ud mod Teaterstræde er et gammelt, men aktivt teater. Igennem årene er der kommet flere udvidelser til, så man i dag taler om en teatergård, hvor både teatersal og hjørnesteue er frede. De nyeste tilbygninger er tegnet af Exner Arkitekter og rummer både depot med de gamle kulisser, værksted og en lille sal, en "black box".

Lokale borgere sikrede byggeriet i 1823 ved at danne et aktieselskab, som stod for byggeriet og den videre drift. Selskabet kom aldrig til at give overskud, for sådan er teaterdrift. Oprindeligt kunne 400 mennesker sidde i salen, mens der i dag er 300 pladser til både tilreisende og de fastboende, som kan være stolte af det velbevarede Rønne Theater.

U.S.

EN SÆRLIG TAK TIL:

Agrémøllens Antik & Genbrug
Alette Scavenius
Bent Holm
Birgit Jakobsen
Birte Jensen/Fredensborg Hotel
Bornholms Folkehøjskole
Bornholms Regionskommune
Bornholms Tidendes Fond
Christi Mathea Vang
Den Bornholmske Spritfabrik
Færgen
Rønne Theaters billetsalg (Kurt Espensen, Birgit Cortnum Aaberg, Kirsten Mortensen, Hanne Tindborg og Mogens Dam)

STOR TAK TIL VORES SPONSORER

Dronning Margrethes og Prins Henriks Fond
- A.P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal - Augustinus Fonden - Brdr. E., S. & A. Larsens Legat
- Carlsen-Langes Legatstiftelse - Ernst B. Sund Fonden - 15. Juni Fonden - Knud Højgaards Fond
- Konsul Georg Jorck og Hustru Emma Jorck's Fond - Kulturhistorisk Råd Bornholm - Lasson Andersens Fond - Nordea Bornholm - Nordea Fonden - Rønne Theaters Venneforening - Sparekassen Bornholms Fond - Statens Kunstfond - Teaterrådet Bornholm - Wilhelm Hansen Fonden - Aage og Johanne Louis-Hansens Fond - Aase og Ejnar Danielsen's Fond.

KULISSER TIL KOMEDIER

Da Rønne Theater åbnede, var komedier og syngespil det foretrukne repertoire, for bestyrelsen indså hurtigt, at tragedier var svære at spille og umulige at sælge billetter til. Holberg, Heiberg og senere Hostrup blev nogle af de hyppigst opførte forfattere. Spillestilen har på trods af inspiration fra det professionelle teater i København nok mest lignet noget midt imellem højtlæsning i skoleklassen og præstens måde at læse prædiken på.

Et øjenvidne, daværende Prins Christian Frederik og senere Kong Chr. 8, skrev efter sit besøg til dilettantkomedie i Rønne Theater i 1824 i sin dagbog: "Toldkasserer Krum (spillede) munken med en skrigende præketone, der skadede rollen meget". I 1820'erne havde Rønne Theater standardkulisser, der blev brugt til hele repertoire: En sal, en stue, en gade og en skov. Kulisserne blev kombineret med skiftende bagtæpper, så illusionen om aksen lokaliteter kunne skabes. Men de ældste dekorationer findes ikke mere. I teatrets gamle regnskabsbøger ses det, at omkring 1858 blev nye dekorationer bestilt i København og fragtet til Rønne. Både "stuen" og "skoven" fra denne tid findes stadig. Fortæppet derimod, som kendes fra fotos og må anses for at være fra samme tid, er gået tabt, selv om det fandtes så sent som omkring 1975, hvor tre lokale billedkunstnere – Paul Hørm, Paul Stolte og Lisbeth Munch-Petersen – skabte et nyt tæppe inspireret af det gamle.

Mange teatre har igennem de seneste par hundrede år haft et motto placeret over sceneåbningen for at understrege det moralske og opdragende ved teatrets kunst. I Rønne har det siden starten været: "Lær visdom af livets optrin". Også underretningen af "teatrets vugge", teaterkunstens oprindelse i Athen for foden af Akropolis, har været vigtigt til markere overfor publikum. Det Kongelige Teater i København har netop det såkaldte Akropolis-tæppe, og i Rønne kopierede man ideen, da teatret fik et fortæppe inspireret af templet i Delfi. I 1876 fik Rønne Theater under stærk inspiration fra andre teatre to malede muser placeret i sceneåbningen - komediens og tragediens muser: Thalia og Melpomene. De blev taget ned i midten af 1900-tallet, men findes stadig i ramponeret tilstand på teatret.

LUDVIG HOLBERG (1684-1754)

Dansk teaters fader. Sådan betegnes Ludvig Holberg ofte, men han var mere end det. En lærd mand, der var professor på universitetet og i sine yngre år rejste til både England, Tyskland, Holland og boede et par år i Frankrig og Italien. Hans skrivalent var mangfoldigt. Efter flere videnskabelige værker inden for naturret og geografi udsendte Holberg i 1719-20 under pseudonymet Hans Michelsen heltegedigtet "Peder Paars". Et par år efter blev en gruppe franske teaterfolk i København fyret af det danske hof og ville derfor forsøge at spille teater på dansk i det nyindrettede teater i Lille Grønnegade. Det var nærliggende at henvende sig til den velskrivende professor.

Holberg blev hurtigt så grebet af teater, at han i de følgende fem år digtede 25 komedier til Teatret i Lille Grønnegade. Den såkaldte poetiske raptus havde erobret ham. De fleste tekster blev opført og udgivet i bogform. Inspirationen lå lige for. Holberg kunne sine klassiske forbilleder, Plautus og Terents, og selv om han ikke havde haft råd til at se så meget teater, hverken i London, Paris eller Rom, havde han nok snuset til det lokale teater og ikke mindst læst Molières komedier, og der er således mange litterære henvisninger hos Holberg.

"Den politiske Kandestøber" havde uremier 25. september 1722 i Lille Grønnegade. Siden fulgte hurtigt andre komedier, alle skrevet under pseudonymet Hans Michelsen: "Jeppe på Bjerget", "Den Stundesløse", "Barselstuen", "Den Vægelsindede", "Erasmus Montanus", "Jean de France" og endnu flere.

Professoren har været tæt på skuespillerne og må have nydt tiden, men blev på et tidspunkt træt. I 1725 drog han sydpå, officielt for at rekreatere, mens turens egentlige mål var at vise det pariske teaterliv de nye, danske komedier. I kufferten lå et par oversættelser til fransk, men salgsturen mislykkedes.

I dag lever det nordiske teater fortsat højt på Holbergs evigvældige komiske talent, og komedierne er oversat til både tysk, fransk og engelsk.

U.S.

- 1684 Født i Bergen
- 1701 Optaget på Københavns Universitet
- 1705- Rejser til Holland, England, Tyskland, Frankrig og Italien
- 1717- Skiftende professorater på Københavns Universitet, først geografi siden metafysik, latinsk digtning og historie. Rektor på Universitetet
- 1722 Grebet af en "poetisk raptus" og skriver 25 komedier
- 1723-1725 Udgiver Comoedier 1-3
- 1730 Grebet af en "historisk raptus" og udgiver
- 1732- Dannemarks Riges Historie 1-3, Almindelig Kirkehistorie, Jødiske Historie 1-2
- 1745 Erhverver godset Tersløsegaard ved Sorø og bliver baron
- 1754 Dør og begravet i Sorø

Ulla Strømberg, mag. art.